

Leders tale Årsmøte Akershus Bondelag 2018

Gode årsmøte, ordfører, delegater og gjester

Nok en gang er det tid for årsmøte i Akershus Bondelag, og jeg skal oppsummere litt og se litt framover for denne næringa vår.

Brudd

Fjorårets jordbruksforhandlinger endte som kjent i brudd og vi aksjonerte og blokkerte og viste vår misnøye for politikerne. Rett før forhandlingene startet så fikk vi ei jordbruksmelding som var mye bedre enn det forslaget som kom fra landbruksministeren. Når tilbudet fra Staten ikke stod i stil med den nye meldinga så ble det lettere å bryte. Og det viste seg også at var fornuftig. Politikerne på Stortinget var mer interessert i å følge meldinga enn Dale, slik at vi fikk et bedre tilbud i Stortinget. Det spesielle var vel at partene ble tvunget tilbake til forhandlingsbordet for å fordele midlene. Så kan vi vi mene hva vi vil om resultatet, men det er ingen tvil om at mye av de mest krevende forslagene fra Dale ble rettet opp av Stortingsflertallet.

Valg

Høsten 2017 ble preget av Stortingsvalget. Vi jobbet både lokalt og på fylkesplan med å fronte våre synspunkter og for å få fram hva som var viktig for vår næring. Blant annet hadde vi i fylkesstyret en busstur med politikere for å vise fram noe av Akershuslandbruket. Vi holdt også innlegg underveis for å poengtere elementer som vi syns er viktige. Som for eksempel kornøkonomi, kulturlandskap og RMP. Resultatet av valget kjenner vi. Det ble ikke regjeringsskifte, men det ble en forandring som kan være viktig. Regjeringa må ha støtte av flere enn Venstre for å få flertall. Det kan vise seg å bli viktig framover. Nå har jo også Venstre gått inn i regjeringen. Det blir spennende å se hvordan det evt slår ut på landbrukspolitikken. Men uansett tror jeg Krf blir viktige for oss framover. Det betyr at vi må pleie de godt. Både lokalt og på fylkesnivå må vi støtte opp og gi de kunnskap og fortelle de hva som er viktig for vårt landbruk. Dessverre fikk ikke Line Henriette Hjemdal nok stemmer til å berge plassen. Hun var en god talsperson for landbruket og kjente godt landbruket i vår del av landet. Vi får håpe den nye landbrukspolitiske talsmannen; Steinar Reiten, står opp for landbruket på samme måte. Uansett har vi en politisk situasjon som gjør det nødvendig for landbruket å følge godt med. Vi har en landbruksminister som i utgangspunktet vil gjøre landbruket mer markedsorientert og som ser på enhver forenkling som positivt. At maten skal bli billigere er nok det viktigste for han. Vi har også en regjering som kan ta raske grep og endre vilkårene for oss raskt. Et eksempel her er Jeløyaerklæringen som sier at alt pelsdyrhold skal avvikles i Norge, sjøl om det for ikke lang tid siden ble vedtatt å gå for det motsatte. Konklusjonen her er at vi må jobbe godt politisk på alle plan og sørge for at de politikerne vi har gjør de rette valg. Jeg nevnte Krf, men det er viktig at vi pleier alle partier. Alle politikere trenger kunnskap om norsk landbruk og det som vi tror er selvfølgheligheter kan være helt ny kunnskap for andre. Vi var på Stortinget i vinter og snakket med stortingsbenken til Akershus. Det var interessant og vi skjønnte det var nyttig for dem. De gav også uttrykk for at de var glade for at vi kom og var interessert i å bli oppdatert.

Korn

Sommerens og høstens vær var utfordrende for mange. Det var mange dager med nedbør og få fine dager for å få gjort det vi skulle på jordet. Nå skal ikke vi på Østlandet klage for mye for det var steder i Norge det var mye verre enn hos oss. Men dog, høstens vær viser at det er nødvendig med en forholdsvis god kapasitet når vi skal få gjort ting. Våre kornmottak fikk det stritt når alle skulle levere

korn på samme tida. Når kornet i tillegg var rått så blei kapasiteten satt på prøve. Dette viser at vi har behov for oppgradering av kornanlegga, både på bygdemøllene og ute på gårdene. Vi spiller derfor inn i år til vårens oppgjør at det må satses på korntørker og kornlager når innovasjonsmidlene skal fordeles. Vi tror det er viktig for bondens økonomi og for sikkerheten for å ivareta kornet på den beste måten. Planene om beredskapslagring av korn gjør det også interessant med oppgradering av kornlagra på gårdene. Den kan være like greit å ha beredskapslager på gårdene som på et stort felleslager. Ved å lagre mer ute hos bonden kan logistikken i kornhandteringen også bli bedre. Kraftforbransjen kan også hente inn ønskede kvaliteter på en lettere måte hvis partiene ligger adskilt på gårdene istedenfor i en stor silo hvor mye blir blandet. Jeg tror det kan være lurt å se litt mer på dette framover. For å det til så må det komme noen intensiver som gjør at bonden velger å satse på dette.

Klima og miljø

Både når det gjelder klima og miljø blir landbruket pekt på som både en syndebukk og en ressurs. Jeg mener vi må se på oss som en viktig løsning for å løse de utfordringer vi står overfor. Jeg sa det i fjor og jeg sier det igjen; Det er forskjell på svart og grønt karbon. De biologiske prosessene vi håndterer er noe annet enn den olja vi pumper opp fra dypet. Men når det er sagt så er det viktig at vi tar de grep som vi kan uten at det går utover matproduksjon. Vi må se på måter å gjøre ting på som reduserer utslippene. Og det jobbes nå med å finne grovforsammensetninger som er bedre med tanke på utslipp av Metan fra kua. Gjødelselhåndtering og jordarbeidingsregimer er andre felt en ser på. Vi må være offensive i tankegangen å ta de grep vi kan. Etter hvert blir det slik at vi alle får besøk av en klimarådgiver på gården vår. Da skal vi lære å sette inn de tiltakene som er viktigst nettopp på vår gård.

Miljøutfordringene er store i Akershus. Vi har mange vassdrag som har dårligere i miljøtilstand enn det som er ønskelig. Etter hvert er vi blitt godt vant med å sette inn tiltak for å bedre dette. Regionale miljøtiltak, RMP, er verktøyet vi har. Problemet er at denne verktøykassa er for liten til å løse alle problemene. Etter hvert har utviklingen gått i den retning at kompensasjon for å gjøre tiltak går nedover. Det har etter hvert blitt mindre lønnsomt å være miljøvennlig. I år skal denne ordningen rulleres. Vi skal nå få en nasjonal hovedmeny, og så skal vi få regionale ordninger som er like i de nye fylkene. Det kan bli en utfordring å klare å prioritere riktig. For det blir nok sånn at en må sette inn de strengeste tiltaka der utfordringene er størst. Akershus bondelag setter derfor kravet om økning i RMP-potten høyt oppe på lista i år.

Et grep som Dale har gjort er å ta vekk AK-tilskudd på gras i vårt fylke. I sone 3 ble det redusert og i sone 1 tatt helt vekk. Hans argumentasjon er at dette gjøres for å sikre kanaliseringspolitikken. Han mener dette er et godt grep for kornøkonomien, akkurat som om det gjør det mer lønnsomt å dyrke korn? Dette grepet er ikke bra i det hele tatt. Vi trenger å ha det graset og de husdyra vi har i Akershus. Ut fra et miljøhensyn så fører dette til en forverring. Bonden vil med dette bortfallet av tilskudd velge å ha gras på den mest fruktbare jorda for så ha korn på den dårligste. Vi kan da se at mye av det graset vi har hatt langs bekker og på bratte arealer vil forsvinne. Det er i alle fall ikke bra for miljøet.

Dyrevelferd

Vi har sett noen stygge bilder i media fra gårder i Norge som ikke har klart å holde dyrevelferden oppe. Det er ikke bra og det ødelegger litt av det gode bildet de fleste har av norsk landbruk. Legitimiteten av norsk landbruk er at vi er på topp når det gjelder dyrevelferd og trygg og rein mat. Vi må ikke gå på kant av dette sjøl om vi blir presset av effektivitetspresset. Det er sikkert mange grunner til at det noen ganger glipper for bonden. Hvis vi skjønner at en av våre kollegaer sliter så må

vi ikke være redde for å ta kontakt. Antagelig er det slik at hvis en bonde får hjelp og rettledning tidlig så er det mye lettere å rette det opp og komme på tur igjen.

Så kan man lure på om det er tilfeldig at disse hendelsene kommer i Rogaland hvor det er veldig intensiv drift. Nå er det vel slik at kontrollen har vært intensiv der så vi skal absolutt ikke konkludere med noe som helst. Men vi må ikke komme dit at effektivitetskravene blir så store at det går utover dyrevelferden. Vi må rekke å gjøre en god jobb i fjøset, og for så vidt på jordet. Jeg tror dette kan bli en viktig diskusjon i Norsk landbruk framover. Vi må sørge for at vi både på dyrevelferd, klima og miljø er helt på topp. Det er det som er fortrinnet vårt som gjør at forbrukeren velger norsk mat. Gjødselvareforskriften som skal revideres vil også ventelig peke på noen utfordringer med intensiv drift og problemene med fornuftig bruk av husdyrgjødsel. Vi har i vårt innspill til jordbruksforhandlingene pekt på at vi har plass til mer husdyrgjødsel i Akershus. Derfor var det interessant å lese mandagens Nationen hvor en NIBIO-forsker etterlyser bedre forvaltning av fosforet. Han peker på at det er en skjevfordeling av fosfor. Dette er en begrenset ressurs, derfor er det viktig å utnytte det vi har bedre. Han tenkte da både på fosfor i husdyrgjødsel, slam og matavfall.

Så er det også sånn at vi ikke har noen ambisjon om å rokke ved kanaliseringspolitikken. Likevel tror jeg vi må tørre å ta debatten i Norge. Pr i dag er det markedsdekning av det meste av det vi dyrker i Norge, men på sikt kan det være behov for en økning i produksjonen. Globalt sett er det jo sånn at befolkningsveksten fortsetter. Samtidig peker mye i retning av at klimaendringene kan gjøre det mer utfordrende å produsere mat i andre deler av kloden enn her hos oss. Derfor kan det være greit å diskutere hvor en eventuell økning i matproduksjonen skal komme.

Ulv

By og land hand i hand er et gammelt uttrykk som et bygdeparti brukte for noen år siden. Jeg synes jeg ser en dreining mot at skillene ikke blir mindre mellom bygdefolk og byfolk. Regionreformen som vi skal snakke om seinere i dag er en sak som splitter folket, jamfør debatten i Finnmark. I Akershus har vi også sentraliseringsdebatter som splitter, men vi har også et rovdyr som skaper stort engasjement. Ulvens herjinger skaper skarpe fronter for de som er for og de som er mot. Dessverre blir debatten noe unyansert og usaklig. For vår del som bønder handler det i første omgang å utnytte beite og produsere kjøtt. Det var ikke enkelt i sommer da ulven i Hurdal gjorde at sauebøndene ikke fikk slippe dyrene sine på beite. Man fikk utfordringer med fôr og det spredde seg en usikkerhet om hvordan dette skulle gå. Når en endelig kunne slippe dyra på beiter så må man krangle om å få den erstatningen en hadde krav på. Nå i vinter kom heldigvis ulvejakta i gang, men utfordringene med ulv blir nok store i åra framover. Store deler av Akershus er i ulveområde. Dette er krevende for husdyrbøndene. Vi som er talsmenn for bøndene må oppføre oss slik at vi får til konstruktive samtaler med politikerne slik at vi til løsninger som er til å leve med. Men tema er vanskelig når man er så uenige og har helt forskjellige virkelighetsoppfatninger.

Kjedemakt

Landbrukspolitikken i Norge blir egentlig ikke bare styrt av politikere og landbruksnæringa. Ytre krefter styrer mye av det som skjer i Norge. Matvarekjedene ønsker helst å ha styring på hele produksjonen. Vi ser hva som skjer med Rema 1000 og Norsk kylling. I en tid hvor Nortura ser seg nødt til å legge ned slakteri og bønder får tilbud om å bli kjøpt ut, bygger Norsk kylling opp og bønder rundt deres slakteri bygger ut. Totalt sett for landet er vel det ikke en fornuftig vei å gå? Jamfør det jeg var inne på tidligere så er det vel ikke helt fornuftig at det nå er poppet opp 13 nye kyllinghus i Rogaland den siste tida? Vi ser det også på grønt-sida. Der styres mye av de store, og produksjonen av grønnsaker sentraliseres til noen få store produsenter. Jeg tror vi mister noe av fortrinnet vårt med å kjøre på med denne utviklingen. Og denne utviklinga gjør at det er vanskelig å komme inn i

systemet. Vi har jobba lenge i Akershus med å få i gang nye produsenter på grønt. Men det viser seg ofte vanskelig å få til en avtale om produksjon.

Jordvern

I Akershus bondelag bruker vi fortsatt mye ressurser på jordvern. Det er jo et paradoks, men vi anser det som viktig. Dessverre ser vi mange kommuneplaner hvor det ikke blir tatt hensyn til det nasjonale målet om 4000 daa nedbygging i året. Vi ser også at administrasjonene i kommunene kjører på og legger planer uten å tenke på de nasjonale målene. Men det som er gledelig er at vi mange ganger ser at det nytter å komme med innvendinger. Derfor er denne jobben viktig for oss på fylkesplan og ikke minst dere på lokalplan. Dere der ute må ta tak i disse kommuneplanene og poengtere overfor politikere hvor viktig det er å ikke bygge ned jord. Vi tenker langsiktig og det må vi få kommunepolitikere og kommuneadministrasjon til å gjøre også. Dere i lokallaga kan bruke oss hvis dere trenger hjelp, og vi har også en jordvernforening i fylket, med Øyvind Kjølberg i spissen, som vi kan bruke.

Rekruttering

Rekruttering er viktig i vårt yrke. Vi må gjøre det attraktivt å bli bonde i Akershus. Da må vi ikke snakke ned jobben vår. Vi må snakke den opp. For å få de unge til å bli gode bønder så må vi også tilby gode opplæringsarenaer. Akershus landbruksskole på Hvam er en slik arena. Nå i vinter foreslo fylkesrådmann en rekke tiltak som ville redusere drift og tilbud på skolen. Det var en nedskalering av mange av tilbudene. Blant annet å legge ned hønehuset, vurdere ikke å bygge nytt grisehus og slutte med gårdsbutikken og gartneriet. Her ble det mobilisert fra flere hold, blant annet fra oss, slik at vedtaket i fylkesutvalget ble et helt annet. Det er vi glade for. Jeg tror det er viktig at vi har gode læringsarenaer for kommende generasjoner.

Det er også viktig å få de unge med i bondelaget og landbruksmiljø. Kornprogrammet vi har nå i sammen med Østfold er et godt prosjekt i så måte. Korndyrkerkurset vårt samler fulle hus og vi ser at det kommer unge bønder som vi ikke kjenner. Det er et godt tegn på at vi når ut til nye. Ellers ser vi på statistikken for medlemmer i Norges bondelag at Akershus igjen er det fylket som har vervet flest nye når en ser på antall. Det er godt jobba av alle dere at vi får til det!

Med dette avslutter jeg og håper vi får en god debatt!